

Openingsrede bij de tentoonstelling van Jilt Groenendal en Ben Schasfoort gehouden op 10 januari 1999 in Pictura.

Ooit, dames en heren, het zal dertig jaar geleden zijn, hield ik 's avonds op weg naar Baboën, de toenmalig druk bezochte Academie Minervakroeg stil bij een ding wat mijn aandacht trok tussen wat andere spullen op een stoep hier vlak in de buurt. Het leek even of Sint Maarten persoonlijk dit voor mij had uitgesteld. Fascinerend was dit apparaat zó vervallen, verroest, verwrongen en toch zo schoon in z'n vervallen uiterlijk. Ik raakte ter plekke in vervoering en verstopte het achter een heg om het op de terugweg mee te dragen naar mijn atelier. In mijn hoofd gonsde het van inspirerende ideeën. Zou ik mijn vondst gelijk maar op een voetstuk plaatsen zoals Marcel Duchamp eens deed met een draaiend fietswiel? Of zou ik het tussen de andere roestige objecten leggen in mijn licht groenig geverfde uitstalkast of toch toegewijd op een paneel uitschilderen? Dat ding wat was het of beter wat had het? Aan de onderzijde stak uit een vochtig verbogen triplexplaat nog het roestige aandrijfmechanisme. Aan de bovenkant hingen de flarden van een vastzittende draaitafel erbij, door een gat stak het toegebogen stuk van een geluidshoorn. Wat aan deze vervallen grammofoon bewoog mij ertoe er iets mee te doen? Over deze beweegredenen wil ik het hebben omdat de beide exposanten Jilt Groenendal en Ben Schasfoort deze aandrang met mij delen. Het is alsof we voortdurend zoekend en óók vindend leven en werken. Geen zeldzaam verschijnsel in landen waar op afvalhopen van de grote steden, krakkemikkige onderkomens uit sloopmateriaal zijn gebouwd, waar hele gezinnen elke dag met lange haken in bergen troep staan te graaien. Een overlevingsdrang dwingt hen nog bruikbare of verkoopbare spullen te vergaren. Hier zien we het verschijnsel van de morgensterren, die ons te vroeg wakker maken met hun haastig getrek in bij de weg gezette spullen. We verbazen ons over wat ze wel en niet meenemen. Hadden wij niet geheel andere keuzes uit die spullen gemaakt, als we dat tenminste konden opbrengen? Het merkwaardige is dat ieder van ons een eigen gerichte aandacht heeft, de ontvankelijkheid en geest van de vinder, de zoeker of ontdekker richt z'n kijkende aandacht op specifieke uit de chaos te ontwarren materie waarbij kleur, vorm en structuur een opvallende signaalwerking hebben. In één oogopslag ziet de scherrelaar of de "vondst" erbij zit, ook al onttrekken de schatten zich aan z'n oog doordat ze keurig opgeborgen ergens tussen zitten, als zodanig niet erkend door diegenen die er afstand van doen. Soms echter wel duidelijk op de stoep gezet als zijnde iets bijzonders. Vanachter de precies afgestelde luxaflex wordt dan licht geamuseerd en opgelucht toegekeken wie met de buit verdwijnt. U en ik dus ook. Ben en Jilt hebben allemaal een verschillende gerichtheid. Zij, Ben en Jilt, staan hier vanmiddag in ons gezelschap en hebben U allemaal om welke reden dan ook nieuwsgierig genoeg gemaakt hier op tijd in deze stille waardige historische plek te zijn. Pictura, plaats voor beelden, beelden bijéén getoond boven een binnenplaats van de binnenstad. Zomaar beelden? In elk geval geen afbeeldingen, eerder verbeeldingen. Verbeeldingen van een innerlijk, iemands binnenste, een gedachte of een stemming. Het binnenste van Jilt Groenendal en Ben Schasfoort. Ben Schasfoort onthulde mij dat hij bij de schroot-handel rechtstreeks al die roestige restanten bijeenzoekt. Hij overziet onmiddellijk wat ie wil hebben. Al kijkend voelt ie feilloos aan of ie er wat mee kan. Verbogen deurscharnieren, in functionele vorm gemokerde pennen met uitnodigende gaten, een heel hekwerk, soms ondefinieerbare stukken gersedschap, gekarteld plaatmateriaal door snijranders uitgebrand. Over al die stukken oud ijzer waarmee z'n werkplaats vol ligt heeft Schasfoort al wat gemijmerd toen het nog bij de schroot lag. De berg roest wordt een bron van losse elementen die onderling samengebracht beeldende gedachtes oproepen.

Uit die bron worden in gedachten keuzes gemaakt en door zich in te denken hoe objecten onderling tot een nieuwe binding komen, ontstaat er een helder idee, een concept. Dat is een wonderlijk menselijk vermogen om je zelf te laten geloven in zo'n concept, een soort geestelijke zwangerschap, een innerlijke vervoering of inspiratie, die leidt naar een toegewijde uitvoering van zo'n idee. En precies als met een ongeboren kind, eens zal het naar buiten moeten komen. Er kan echter onderweg veel mis gaan en het mag een wonder heten als alles goed blijkt gelukt. Een groot verschil met genoemd voorbeeld is toch wel de draagtijd van het idee of concept. Dat kan zéér variëren. Van lang broeden op heldere ideeën is bij Jilt Groenendal en Ben Schasfoort in elk geval geen sprake. Hun potentieel aan opborrelende ideeën lijkt groot. Daarom werken ze beide naar verhouding snel en gericht. Al werkend vinden ze zienderoeg wat hen als innerlijk beeld voorstond. Jilt Groenendal heeft geen berg roest op z'n erf, hij woont onopvallend in een nieuwbouwhuis. Voor hem is dat perfect, noodzakelijk zelfs, hij vindt z'n bron van objecten in de buffetkast, het keukenblok of in de voorraadkelder. Niet dat hij lui of gemakzuchtig is, integendeel. Op Minerva zat hij als eerste geïnstalleerd en was ie vaak ook als eerste klaar met z'n studie naar de menselijkheid. Voor hem zijn het de uiterlijk alledaagse gebruiksvoorwerpen, zoals een madenbakje, een gehaktmolen, een deegroller, een schaar of een knoflookpersje zonder welk Groenendal als schilder zich niet kan uiten. In z'n eindexamenjaar gebruikte Groenendal vaak een verzameling zacht glanzende wittige emaille voorwerpen, die zonder uitzondering alle clean en hygiënisch oogden. Niks aangekoekt, versleten of romantisch gedeukt. Deze nette keukenaccessoires tesamen door Jilt elke dag met zorg neergelegd als pasgelegde eieren in een nest zo zorgvuldig, lijken een gelijksoortige intimiteit op te roepen. Dat samen zijn, vertaalt zich op zijn schilderijen tot een levendig samen-hokken, een schuivelend over en door elkaar bewegen. In het schilderij "compositie stilleven" bijvoorbeeld lijkt het wel of deze objecten van natuurlijke krachten zijn bezeten, kameliontische eigenschappen tonen door van kleur te verschieten. Sommige worden onkenbaar en groen en geel van jaloezie, als anderen purperrood blozen onder de uitdagende beweging van een opgewonden nog net te herkennen deegroller. Ze tonen elkaar hun gekleurde emoties. Groenendal dichtte hen die toe door de oorspronkelijke vormen los te laten. Ze zoeken en vinden toenadering of zonderen zich iets af waardoor een scherpere aftekening is te zien. Op deze wijze lijkt Groenendal voor mij te werk te gaan. Voor hem de manier ons kleur te bekennen. Een helder kleurrijk zichtbaar worden van het meest ingewikkelde; de menselijke gevoelens en stemmingen! Tevens een uitnodiging aan ons je er in te verliezen, je geestelijk te laten vervoeren, er een hechte binding mee aan te gaan, er één te willen bezitten zoals bijv. kalme vreugde of lichtbaken. Met zijn verschilderd keukengerei etaleert Groenendal zijn schildersgerecht aan een hongerig ogend gezelschap ijzeren plastieken van Ben Schasfoort. Ze lijken in een roerloze opstelling in mijn verhaal te wachten op het sein "smakelijk eten". Zo'n mijmering staat Schasfoort ons toe. We zien krachtige, tot op het bot, teruggebrachte lijfelijheid. De afzonderlijke delen roepen herinneringen op aan ledematen, een rompedeelte of iets wat een kop of hoofdje zou suggereren. Geen plastisch spiervertoon en weinig of geen verhullende verflagen in een hele rechtstreekse, directe beeldtaal. Wil Schasfoort ons terugvoeren naar onze eigen vroegste kinderlijkheid? Toen konden we ongeremd met enkele heldere lijnen laten zien, hoe het voelde om tijdens het schommelen het touw te moeten vasthouden! Gefascineerd kijken we ook naar de roestige levendige huid van deze objecten, die soms gezond, maar dan weer vol met putjes, schilferig of wrattig oogt. Buiten geplaatst spelen regen-

water en zonlicht een oneindig spel met richtingen, torsies, openingen, tussenruimtes en volumes. Die ruimtelijke werking is niet alleen letterlijk maar ook figuurlijk door Schasfoort aangegeven. Er schuilen ook hier menselijke waarden in deze dichtterlijk betitelde beelden. Ze dwingen, in deze ruimte, ons niet alleen te bewegen om ze alzijdig te bekijken, te ervaren of heimelijk aan te raken, maar óók werpen ze ons zelf terug als ons denken erover tegenstrijdige gevoelens oproept. Mijmerend wenden we ons misschien naar een ander; heeft die wellicht een antwoord? Weet de beeldhouwer het zelf door ons titels aan te reiken? (In) Met de plastiek genaamd "bloem van de wanhoop" verbeeldt Schasfoort een subtiel moment uit de cyclus van bloei naar verval, naar groei wellicht. Samen met een enkel overgebleven bloemblad zien we een (de) laatste hevig gekneusde meeldraad nog vastzitten. Het laatste stuifmeel heeft alang een vlucht genomen. In het ongewisse gelaten of het tot een succesvolle bevruchting kwam, kunnen we zelf invullen of dit beeld juist een metafoor voor (wanhoop of) de hoop is. Ik denk dat de beeldendenker in Schasfoort wist hoe elk beeld bij aanvang moest worden. Hij had een helder concept immers. Maar na het snelle en gerichte lassen gaat dat nieuwe samengestelde beeld een geheel eigen leven leiden. Ze markeren plekken en brengen deze in een zekere stemming zodra je er vertoeft. Het zouden betrouwbare ijzeren makkers van je kunnen worden, waar je niet meer zonder wilt. De tentoonstelling van Jilt Groenendal en Ben Schasfoort blijkt een prachtige nieuwjaarsbelofte in te houden, dames en heren: Hun werken maken ons geestelijk hongerig en doen verlangen naar onderlinge vriendschap. Mijn wens voor hen is een groot aantal aandachtige bezoekers, zonder welk de beeldende kunsten niet kunnen. Met felicitaties voor hun poëtisch geladen werk, dank ik U allemaal voor Uw geduld en aandacht.

Rikus van der Meer